

egunekoa

Emilio Majuelo

(NUPeko irakaslea eta historialaria)

Foru Hobekuntza: nafar politikaren ardatza

Nahiz eta ez nahi, 1982ko Nafarroako Foru Hobekuntza funtsezko gertaera gogangarria izan zen Nafarroako historia hurbilean. Lege horri buruz ezker abertzale ikuspuntutik dezente idatzi den arren, ez da lurralde honetan bizi garenontzat lege horrek duen emankortasun politikoaz askorik esan, eta hogeitaz hamar urte hauetan haren kontra analisi politiko asko egin bada ere, Foru Hobekuntzak bere inguruan herria biltzeko azaldu duen gaitasuna oso gutxitan izan da aipatua. Egia da euskal mundu zabalean diren alderdi politiko ezkertiarak, talde kulturalak, elkarteak, gizarte mugimenduak eta haien prentsa eta ekintza aritu eta saiatu direla lege horren mugak aztertzen, eta legearen legitimitatea kolokan jartzen (haren sorreraren berezitasuna, edo erreferendumik gabe indarrean jarri zela, adibidez).

Dena den, inork ez du zalantzan jarriko Foru Hobekuntzaren legeari egindako kritikak baliotsuak izan direla Nafarroan euskal nazionalisten diskurtso politiko eta kulturala finkatzeko. Horregatik, duela hiruzpalau urtetik hona ez da harritzekoa izan gure iragan historikoaren zenbait pasadizo xeble goraipatuz gaur egungo egoera politiko interpretatzea, eta horren ondorioz saiakera historiko batzuk argitara ematea. Liburu berri horiekin zerrenda luzea eratzen ari da. Hori guztia interesgarria delakoan nago, baina literatura horrek ondo adierazten digu, era berean, Nafarroako historia garaikidean eta espresuki «transizio politikoaren urteetan» izan ziren gertakarien azterketak egiteke daudela. Nolabait, azterketa politiko bazterturik gelditu da, berritutako historizismo bati tokia uzteko.

Lehenik eta behin, bizi garen egoera

soziala aztertzeke beharra azpimarratu nahiko nuke, eta oraindik norbait ez bada enteratu, ikusten dena hau da: nafar gehienek begi onez ikusten dute Foru Hobekuntzatik sortu den Estatu espainiarraren eta Nafarroako instituzioen arteko harremana, gehiengo horrek hitzarmen horri baietza eman baitio Espainiako Autonomi Estatuan Nafarroa kokatuz. Foru Hobekuntzaren legea aldarrikatu eta hogeitaz hamar urte ondoren, zertarako balio du Nafarroa 1512an konkistatua izan zela errepikatzeak edo 1978ko Konstituzio espainiarrari gehiengo minimo batek baietza eman ziola aipatzekak? Argi eta garbi, geure buruari galdetu beharko genioke: zertan laguntzen diote betiko lelo horiek eguneroko eztabaida politikoari?

Azken hogeitaz hamar urte hauetan, politikoki Nafarroa eskuinerantz joan da. Estatu esparruan mugitzen diren alderdiak eta sindikatuak gero eta indartsuagoak egin dira, eta sistema instituzional berria trinko errotu da. Bestaldetik, gizarte mugimenduen ekintzak apalduz joan dira. Euskal kulturaren lortutako aurrerapenak moteldu eta indargabetze prozesuan daude. UPN inoiz baino gehiago PPzale amorratua da une honetan, eta Nafarroa egituratzeko prozesuaren ikurra UPN alderdi bera bihurtu da gehiengoaren begien aurrean. Politikoki sendotu egin ditu instituzioak, eta sozialki alderdiaren legitimitatea jo eta ke lantzen ari da. Ideologikoki foruen auzia eztabaida politikotik desagertu da, eta Nafarroak Estatu zentralaren kontra jotzearen ordez, Nafarroaren izaera goraipatu du, beste euskal lurraldeak etsai bihurtuz. Dударik gabe, ezin da uka 1982ko Foru Hobekuntza funtsezkoa izan dela aldaketa handi honetan.

Aro berri batean sarturik gaudelako-

an nago, eta jendearen artean politikoki ibiltzeko euskaltzaleasuna defendatzeaz gain, esparru guztietan zerbait gehiago egin behar da. Egitura eta ideia berriak sortzeko premia dugu. Baina historizismo kulturalak errealtate honetarako ez du soluziorik ematen, ez bada, agian, gure iraganaren begirada goxo eta lausotua; hau da, barneko kontsumorako zerbait. Estatuko erakundeekin bi auzitan lehia gogorrean sartu beharko lukete euskal alderdi nazionalistek. Alde batetik, foruen interpretazioaren azterketa politikoan askoz gehiago arituz. Eta, bestetik, politikoki malgutasun osoz jokatzuz. Alderdi batek jendea zerbait esan nahi badio, lehenbailehen diskurtsoa, argudioak eta arazoaren azterketak ondo finkaturik eduki behar ditu. Geroxeago, diskurtsoa proposa izanda, ideia horiek zabaltzeko toki egokia behar da. Azkenean, hori lortzeko toki eraginkorrak konkistatu beharko ditu, eta horretarako gizarte mugimenduak eta alderdi funtzionamendu sendoa beharrezkoak dira. Ezker abertzale munduan diren taldeek bere buruari galde diezaioke zer ideiak dituzten jendearengana hurbiltzeko, zer diskurtso ideologikoa zabaltzen ari diren jende berbera konbentzitzeko, eta zer tresna politiko; azken finean, zer alderdi eratu dituzten arestian aipatutakoa gauzatzeko. Programa hori argi ez bada gelditu, ezker abertzaleak aztertu beharko litzuke nola saiatu diren soluzio emankor eta eraginkorrak sortzen Nafarroan euskal nazionalismoaren kontra aritzen direnak: enbor ideologiko sendo bat zainduz, Foru Hobekuntza hain zuzen; instituzio eta kaleko esparruak hartuz, eta, nahiz eta ideologikoki oso alderdi politiko ezberdinak izan, arazo larrietan ekintza komunera-ko hitzarmen gogorra mantenduz.

zutabea

Antton Azkargorta

Politika eta patua

Espainiak Bagdad-en duela gutxi arte edukitu duen enbaxadako negozio-arduradunak, Fernando Valderrama jaunak, dimittitu egin du. Irratiz azaldu duenez, Aznarrek agertu duen esku-sartze militarren aldeko jarrera —Bushen politikara erabat tolestuz— bultzatu du kargua uztearen beharra. Valderramak dio esku-sartzearekin bilatzen diren helburuak, batez ere ekonomikoak, beste bide batzuetatik —diplomatikoak, alegia— lor zitezkeela eta uste hori oso hedatuta dagoela Europako —eta AEBetako— iritzi publikoaren sektore zabaletan.

Horren arabera, Irak prest legoke merkatura azaltzeko, bere petrolioaren prezioak jaitsiz, eta, horren ondorioz, OPEPek erraz lortuko luke hura orekatzea. Bide batez, gainera, negozioetarako giro lasai proposa lortuko litzateke mundu osoan. Halaber, AEBetako inongo interes garrantzitsurik ez litzateke arriskutan jarriko Saddam Husseinekin akordio batera iritsiz gero. Arazoa zein da orduan? Bada, honezkero, Bush ezin dela irteten, Valderramaren ustez, sartu den eta berak sortu duen Ongia eta Gaizkiaren arteko antagonismoaren politikatik. Edozein aldaketa ahulezia zeinu modura interpretatuko litzateke, eta darabilen *Rambo* irudiak orain arte eman dion errenta galtzeko arriskua izango luke. Horren oldarkor agertzen den politikariaren tragedia horixe da: azkenean, mundu osoaren interesen kaltetan ere —berek barne—, gerrara eramango gaituela.

Espainiar estatuan antzeko zerbait gertatzen da. Aznarrek Euskal Herriaren aurkako politika beligerantea aspaldi ipini du martxan. Abertzale guztien kontra aritzean, neurri batean birtualki aritu ere, gure herria Espainiatik urruntzen ari da. Hemengo bizilagunentzat, gero eta gehiago, Espainia, Zapalketa eta Iraina sinonimoak dira. Hala ere, Aznarrek, Bush bezala, ezin du bere politika aldatu, ez badu arbitrario eta inkoherente agertu nahi. Bestelako ustea duenak ikus dezala *dekretukadarekin* atzera egiten saiatu zenean gertatu zitzaiona: langileak ez ziren batere poztu eta enpresaburuak berriz, bai ongi haserretu zirela! Aznar kondenatuta dago, erremediorik gabe, horrela segitzera, hauteskundeak galtzera eta desagertzera.

Beraz, politikariek temati jarri baino lehen ongi pentsatu beharko litzukete eraman beharreko politiken ondorioak, zeren akatsak azken muturreraino eramaten saiatzeak politika tragedia greziarraren patu aldaezina bilaka baitezake.

seiko urrea

Iñigo Aranbarri

Bost argazki Durangoko

Klik, bat. Deigarria, beste urte batzuen aldean, alea egin delako, ordenagailu jolasei eskainitako ziberplaza. Doan, Euskaltelek jator eskainiak. Eta Durangokoa liburu eta disko azoka bada ere (herri baten identitate kulturalaren bi oinarri, hala ulertu izan dut beti), letrak eta doinuak jai dute killer birtuala izatea eskaintzen dizun aukeraren aurrean. Eta ez nostalgiaz, baizik eta ideologiaz diot ea zer duen ekartzen, eus-

karatik huts eta kultur baloreetatik huts eta erdi eskaintzen duen guneak azokara. Gaztegunea, esan liteke. Etorkizun teknologikorako trebakuntza. Promozioa eta babes ekonomikoa. Eta isil nadin.

Klik, bi. EITBren neurritz kanpoko seta, emanaldiak eta zuzenean. Gainerako komunikabideak, arrunt txiki Anaia Handiaren aldean, azokaz, eta oro har liburuez eta diskoiez hainbeste edo gehiago arduratzen diren arren. Dena txukun, di-

seinu modernoa. Aseptikoa inongo arazoekiko. Ez hitzik ez salaketa afixarik langileen egoeraz, neoliberalismoaren logikaren azken biktimak, gizarte segurantzia autonomo gisa kotizatzen behartuak asko, non eta enpresa publiko batean. Baina tira horrelako kontuak orain. Giroa ematen dio taberna aldeari. Jendeak irati saio bat nola egiten den ikus lezake zuzenean, egunero entzun gogo dituen ahotsei aurpegia erantsi. Eta isil nadin.

Klik, hiru. Pasabideetan, eskuz eskuko hamaika orri. Eta milaka kaletarren artean, baserritar jantzitako mutiko bi, euskal haurrek duten telebista saio bakarrenetako publizitatea banatzen. Erdaraz edo mutu. Eta ez da, ez, txapeladunen falta, kontratatzaileena baino. Lehen ez ziren

gauzak horrela egiten. Baina isil nadin.

Klik, lau. Euri zaparradapean, aterpe ederra da dagoeneko ezaguna egin den estalpe zuria. Aurten, iaz adina jendea, baina mila itogin gehiago. Saltzaileak, plastiko edota kartoi eske, liburuak hona ez daitezten. Eta bakardade zain hori: okerrera ez da ura, okerragoa da inor ez pasatzea nola gauden eta zer behar dugun galdetzeko. Galiziar marinelen galipotezko abandono sentipen hori. Baina isil nadin.

Klik, bost. Akitzen ez den jendea. Betiko iragana, oraina eta geroa. Esku estutzeak, informazio truke azkarrak eta inoiz amaitu nahi ez diren ardoak, bizi-nahiak segi dezan. Badago zertaz hitz egin Durangon.